

MATEI VIŞNIEC

BAY K.
TAHLİYE EDİLİYOR

ÇEVİREN: SUNIA ILIAZ ACMAMBET

MATEI VIŞNIEC

29 Ocak 1956'da Romanya'nın Rădăuți kentinde doğdu. Rumen asıllı Fransız oyun yazarı, şair, romancı ve gazeteci olan Vişniec, çağdaş Avrupa tiyatrosunun en önemli isimlerinden biri kabul edilmektedir. Absürd tiyatro geleneğini modern politik eleştiriyle birleştiren yazar; eserlerinde totaliter rejimler, savaş, bireyin yabancılaşması ve modern insanın varoluşsal çıkmazlarını ele almıştır.

Bükreş Üniversitesi'nde tarih ve felsefe eğitimi aldı. Öğrencilik yıllarında şiir ve tiyatro metinleri yazmaya başladı. 1970'li ve 1980'li yıllarda Romanya'daki komünist rejimin baskıcı sansür ortamında eserlerinin önemli bir kısmı sahnelenemedi. 1987 yılında Fransa'ya giderek siyasi sığınma talebinde bulundu ve daha sonra Paris'e yerleşti. Uzun yıllar Radio France Internationale bünyesinde gazetecilik yaptı.

Eserlerinde Franz Kafka, Samuel Beckett ve Eugène Ionesco etkileri hissedilen Vişniec; grotesk, şiirsel ve ironik anlatımıyla dikkat çekmektedir. Oyunları dünyanın birçok ülkesinde sahnelenmiş, pek çok dile çevrilmiştir. Özellikle savaş karşıtı ve politik alegorik metinleriyle uluslararası ün kazanmıştır.

Yazarın başlıca eserleri arasında *İhtiyar Palyaço Aranıyor* (Old Clown Wanted), *Bosna Savaşında Kadın Bedeni* (The Body of a Woman as a Battlefield in the Bosnian War), *Pandaların Hikâyesi ve Komünizm Tarihi Akıl Hastalarına Nasıl Anlatılır?* bulunmaktadır. Bunun yanı sıra roman, şiir ve deneme türlerinde de eserler kaleme almıştır.

SUNIA ILIAZ ACMAMBET

1981 yılında Romanya'da doğdu. Lise eğitimini Romanya'da tamamladıktan sonra 2001 yılında üniversite eğitimi için Ankara'ya geldi ve bu şekilde Türkiye serüveni başladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olduktan sonra aynı üniversitenin İşletme bölümünde yüksek lisans eğitimi aldı. Edebi çevirilerle 2012 yılında çevirmen Leila Ünal aracılığıyla İstanbul Dimitrie Cantemir Romen Kültür Merkezi ve Kalem Ajans tarafından düzenlenen 5. Çeviri Atölyesi'ne katılmasıyla tanıştı. O andan itibaren saklı bir tutkusunu keşfetmiş gibi edebi çeviriler hayatının bir parçası haline geldi. Böylece çevirilerinin üzerinde büyük bir sevgi ve tutkuyla çalışmaktadır. Kitap çevirilerinin yanı sıra Ömer Erdem, Egemen Berköz, Nichita Stănescu, Anca Mizumschi, Marius Chelaru gibi şairlerin şiirlerini değişik dergiler için ve projeler çerçevesinde çevirmiştir.

Başlıca çevirileri: *Orbitor – Kelebeğin Sol Kanadı*, *Mircea Cărtărescu*

1

Bir sabah Kosef J. tahliye edildi. İlk önce asansörü kelepçeleleyen iki kilidin zincirlerinin şangırtısı duyuldu. Ondan sonra koridorun sonundaki kapılar açıldı. En sonunda birkaç küfür ve hemen ardından kahvaltı tepsilerinin getirildiği servis arabasının gıcırıtması duyuldu. Kosef J. ancak yaşlı iki gardiyanın da hüccresinin yanından durmadan geçtikleri anda, garip bir şeyler olduğunu anladı.

İlk anlarda Kosef J. kafasının çok karıştığını fark etti hatta kendisine hakaret edilmiş gibi hissetti. İlk kez Franz Hoss ve yardımcısı, Fabius, hüccresinin yanından sanki kendisi, Kosef J., içeride değilmiş gibi geçiyorlardı. Yemeklerin verildiği kapı mazgalları, her zamanki gibi aralanmaya devam etti; diğer tüm alışılmış takırtılar ilelebet ritimlerinde, kahvaltının kesin ritüelini bildiriyorlardı. İhtiyar Franz Hoss durmadan bağırıyor ve demir kapılara vuruyordu. Her zamanki gibi aşırı derecede sinirlenmiş olan Fabius, ara vermeden söyleniyor ve mahkûmların tembelliğinden şikâyet ediyordu.

Sonra etrafı beş dakikalık bir sessizlik sardı. Yalnızca kısık birkaç tane şapırtı ve boğulma sesine benzer bir hırıltı duyuldu.

Kosef J. yatağından fırladı ve kapıya doğru ilerledi. Şakağını soğuk demire yasladı ve uzunca dinledi. Midesinin bir tür bulantı ile altüst edilmiş gibi çarpmaya başladığını hissetti.

Aniden tüm diğer mahkûmların yemek yediğini anladı, diğer 49 hücredeki 49 mahkûm kahvaltılarını yapıyorlardı ve o, 50. hücredeki 50. mahkûm, bilinmedik bir nedenden dolayı tamamen unutulmuştu. Tam o anda, ihtiyar Franz Hoss tekrardan koridorun sonunda belirdi.

Hiç kimse ihtiyar gardiyanın ayaklarının sürükleyişini karıştıramazdı. Ökçelerinin demirleri yeri çiziyordu ve botlarının tabanı bir zımpara kâğıdı izlenimi veriyordu. Kosef J. aynı botların, hafif özürlü fakat hâlâ korkutucu garip iki tane hayvan gibi kendi kapısına yaklaştığını duydu. "Allah'ım," dedi aniden içinden, "İnşallah çok kötü bir şey değildir." Ve niye böyle yaptığını anlamadan geriye doğru birkaç adım atıp, yatağın kenarına oturdu ve birkaç saniye boyunca nefesini tutmaya çalıştı.

Franz Hoss kapıyı açtı, hücrenin eşliğinde dikildi ve gülümseyerek bakarak:

"Günaydın Bay Kosef J." dedi.

Kendisine selam verilmiş adam, mekanik bir şekilde ayağa kalkarak "Nasıl?" diye tepki verdi.

Franz Hoss hücrenin içine girdi ve duvarları incelemeye başladı. Etrafı dikkatlice dolaşım memnuniyetsiz bir şekilde kafasını birkaç kez salladı. İki avucunu da duvara yasladı ve o yerdeki nem oranını ölçmek istemiş gibi dikkatlice bekledi. Ondandır sonra içini çekip yatağın kenarına oturdu.

"Havalar bozuluyor," dedi mutsuz bir şekilde ihtiyar gardiyan. "Evet, evet..." diye de ekledi sakallarını kaşıyarak.

Kosef J. rüya gördüğünü sandı. Her şeyden önce ihtiyar Franz'ın böyle bir tarafını da gösterebileceğine inanamıyordu: yorgun, yorgunluğunda sakin, mutsuz fakat aynı zamanda çok sıcak ve mutsuzluğunda çok insancıl. Bunlardan da öte kinci gardiyanın sakin, hatta tavsiye verici, aslında insa-

nı biraz laflamaya sevk eden bir ses tonuyla konuşabildiğine inanmak zordu.

“Bu yağmurlar beni öldürüyor,” diye duydu Kosef J. sanki rüyadaymış gibi. “Başka bir zaman böyle yağmıyordu.”

Kosef J. kendisini tekrardan “Nasıl?” derken buldu. Şaşkın bir biçimde çıkardığı ikinci “nasıl”dı ve bu konuşmayla baş edemediği için biraz utanmaya başlamıştı.

“Hayır, hayır,” diye cevap verdi hemen ihtiyar Franz biraz canlanmış bir şekilde. “Böyle yağmadığı kesin.”

Mahkûmun aklında birbirinin ardından kurşun hızıyla patlayan korkunç birkaç şüphe belirdi. Kendini “Belki de beni öldürmek istiyorlar, belki de delirdiler, belki de annem gelmiştir beni görmeye,” diye düşünerek duydu Kosef J. ve bir an için sesli düşündüğünden neredeyse emin oldu. Fakat hayır, sesli düşünmemişti çünkü ihtiyar Franz sakin bir şekilde yatağın kenarında oturmaya ve arada bir sakalını kaşımaya devam ediyordu.

“Kasım oldu bile ve ardından aralık gelecek,” dedi düşünceli bir şekilde Franz Hoss ve Kosef J.’nin gözlerine sanki bakışlarından karşısındakinin fikrini tahmin etmeye çalışıyormuş gibi derin ve ısrarlı bir şekilde baktı.

“Fakat eylülde yağmur yağmadı,” dedi aniden şaşkın bir şekilde Kosef J. kendini konuşarak bulduğu için.

“Nasıl yağmadı?” diye sordu biraz sert bir şekilde gardiyan.

“Yağmadı” diye cevap verdi ısrarlı bir şekilde Kosef J.

“Nasıl yağmadı?” diye çıkıştı gardiyan sert bir çeşit dostlukla.

“Yağmadı,” diye cevap verdi ısrarlı bir şekilde Kosef J. kendinden emin. “Çok basit,” diye eklemek isterdi fakat yeterince haddini aşmıştı düşünerekten vazgeçti. Yine de kendini bir mutluluk seliyle istila edilmiş hissetti. İhtiyar gardiyandan tam iki tane “nasıl” çıkartmayı başarmıştı bu da ona iki kez kar-

şı gelme cesaretini gösterebildiği anlamına geliyordu. “Şimdi, bana vurabilir,” diye düşündü kendi kendine Kosef J.

Fakat Franz Hoss vurmadı. Yüzünde daha da yorgun, daha da ihtiyar bir adam ifadesinin görünmesine izin vererek yalnızca bakışlarını yere doğru indirdi. Kosef J. aniden ihtiyar gardiyana karşı bir acıma duygusu hissetti. Neredeyse “yağmadı” diye ısrar ettiği için pişmandı. İhtiyar ve belki de hasta bir adamı incitmenin ne anlamı vardı?

Koridordan, birkaç tam anlaşılmayan cümle duyuldu. Biri bir şeyler söyleniyordu ve kapıların yanından topallayarak ve ayaklarını sürükleyerek ilerliyordu. “Fabius” diye silkindi Kosef J. beynine kilitlenmiş hoş olmayan bir düşünceyle.

“Fabius,” dedi ihtiyar gardiyan da mahkûmun beynindeki düşünceyi duymuş gibi ve onu sakinleştirmek istercesine.

“Günaydın, Bay Kosef J.” dedi Fabius duvara kadar açık olan kapının önüne ulaştığı anda.

Kosef J. hafifçe başını eğdi ve bakışlarını boşluğa bir yere sabitledi. Sonuçta bir gardiyan her şeyi yapabiliirdi. Eğer her iki ihtiyar da onu bu şekilde selamlamak istiyorlarsa, kimse onları bunu yapmaktan ve oldukça samimi selamlamaktan engelleyemezdi. Aynı şekilde iki gardiyan da onu iyice dövme isteselerdi ve her vuruştan sonra “Günaydın, Bay Kosef J.” demek isteselerdi yine kimse niyetlerini gerçekleştirmelelerini önleyemezdi.

Fakat bu sabah yardımcı Fabius’un ve onun amiri Franz Hoss’un hiç böyle bir niyetleri yoktu. Fabius sanki içeri girmekten utanıyormuş fakat aynı zamanda bunu yapmaya çok istiyormuş gibi, yüzünde karışık bir ifadeyle kapının çerçevesine yaslanmış bir şekilde kaldı. Ondan sonra ortalığı uzun birkaç sessizlik anı kapladı. Fabius bir paket sigara çıkardı, avucunda tarttı ve sonra paketi Franz Hoss’a uzattı. İhtiyar gardiyan yüzünde derin bir minnettarlık ifadesiyle bir sigara aldı.

“Bay Kosef, sigara kullanıyor musunuz?”

Kosef J. soruyu duydu ve kendini ıslak bir siklona kapılıp, birkaç kez kafasıyla suyun içine batırılmış gibi hissetti. Duyuları karşısında karışık bir şeyler dolaşıyordu, farkında olduğun bir kâbus gibi bir şey, aslında son derece rahatsız edici bir şey.

“Böyle daha iyi,” diye duyuldu Fabius’un sesi, çok uzak bir yerden geliyormuş gibi.

İki gardiyan da sigaralarını yaktı ve Kosef J., Fabius’un paketi cebine geri koymak üzere olduğunu fark etti. Büyük bir ihtimalle onun duraksama anı bir ret gibi yorumlanmıştı.

“Hayır, hayır” diye acele etti Kosef J. “Ben de istiyorum.”

“Sigara içmek büyük bir felakettir,” dedi Fabius sigaralı elini uzatarak. “Özellikle ıslak havalarda,” diye de ekledi.

“Öyledir,” diye onayladı Franz Hoss.

“Öyle değil mi?” dedi Fabius neşeli bir yüzle amirine bakarak.

“Öyledir, öyledir,” dedi cesaretlendirici bir şekilde Franz Hoss ve Kosef J. her iki gardiyanı onları mutlu eden derin bir uyum içinde birbirine gülümsediği fantastik görüntüyü yakaladı.

“İyidir,” dedi o zaman Kosef J. de sigarayı göstererek. Daha çok o ana uyum sağlamak için.

“Daha var,” diye cevapladı Fabius. “İsteddiğinizde, var daha.”

Hücre kısa zamanda dumanla doldu. Sigara Kosef J.’yi daha da sersemletti. Bacakları titremeye başladı. Kalbi, biri mutfakta soğan doğruyormuş gibi kesik gürültüler çıkararak beyne gittikçe daha hızlı, yetersiz miktarda kan pompalıyordu. Kosef J. mahcup bir şekilde, kendi kendine kalp çarpıntılarının odada *biraz* fazla duyulup duyulmadığını sordu. Hiç olmazsa bir dakikalığına yatağın kenarına oturmak isterdi fakat izin istemesinin gerekli olup olmadığını ve nasıl izin isteceğini bilmiyordu.

Franz Hoss kıkırdadı. Fabius iki adım ileri attı, Kosef J.'nin önünde durdu ve arkadaşça omuzuna vurdu. Bir sonraki saniyede üçü de yatağın kenarında oturuyor ve sigara içiyorlardı. Kosef J. kendini o kadar rahat ve o kadar himaye altına alınmış hissediyordu ki hiçbir zaman böyle hissetmediğini düşündü. O duyguyu geciktirmek için, sonsuzluğa kadar durdurmak için, ölmek bile isterdi.